

**Ute K. Boonen, Ingeborg Harmes
i.s.m. Michaela Poß, Truus Kruyt en Gunther De Vogelaer**

Niederländische Sprachwissenschaft: Eine Einführung

Tübingen: Narr Verlag, 2013
256 pp. ISBN 978-3-8233-6771-0

Taalkunde is doorgaans niet het eerste vakonderdeel dat de interesse van buitenlandse studenten Nederlands heeft. Taalverwerving, cultuur en literatuur lijken eerder prioriteit te krijgen. Vandaar dat er ook meer studiemateriaal op dat gebied bestaat. Daar is nu, gelukkig, verandering in gekomen met de verschijning eerverleden jaar van *Niederländische Sprachwissenschaft: Eine Einführung* van de hand van de in Duitsland werkzame neerlandici Ute Boonen en Ingeborg Harms.

Opzet van dit handboek is om een volledige inleiding in de Nederlandse taalkunde te bieden, hetgeen impliceert dat het tevens een introductie in de algemene taalwetenschap is met Nederlands als voorbeeldmedium. Vandaar ook een slothoofdstuk over "Methoden der Sprachwissenschaft." Opvallend daarbij is wel dat in dit deel alleen corpuslinguïstiek, veldwerk en experimentele psycholinguïstiek behandeld worden, blijkbaar de gebieden die de beide samenstellers en hun mede-auteurs, Michaela Poß, Truus Kruyt en Gunther De Vogelaer, het meest boeien. Dat de nadruk in dit hoofdstuk op corpuslinguïstiek valt, zal dan ook nog minder toevallig zijn. Overigens komen in aparte, gedetailleerde, hoofdstukken het lexicon, morfologie, fonologie, syntaxis, pragmatiek en daarmee samenhangende communicatieve modellen, en variatielinguïstiek uitgebreid aan bod, nadat in de eerste twee uitvoerige hoofdstukken eerst het een en ander gemeld is over het Nederlands in relatie tot andere talen, de verbreiding van het Nederlands en de interne geschiedenis van het Nederlands vanaf het Indo-Europees.

Vollediger dan dit kan een inleidend boek over het Nederlands nauwelijks zijn. De auteurs verdienen dan ook alle lof. Zelfs zeer recente ontwikkelingen als de opkomst van het Poldernederlands, de verbreiding van acroniemen, portemanteaus en clipping en de groeiende populariteit van de door Fred Weerman beschreven constructie "een mooie verhaal" komen aan bod. Het pluricentrische karakter van het Nederlands wordt

behandeld net als verkavelingsnederlands (helaas wordt niet uitgelegd wat verkavelen inhoudt), destandarizing en de dynamiek van de woordenschat, zelfs tot aan jeugd- en straattaal toe. Jammer is wel dat als in hoofdstuk 8, pag. 188-190 uitvoeriger ingegaan wordt op jeugd- en straattaal niet even terugverwezen wordt naar deze eerdere behandeling in het kader van de dynamiek van het lexicon.

Overigens wordt het al lezende wel duidelijk dat hoofdstuk 3 over woorden en hun betekenis door een woordenboekmaker geschreven is. Macrostructuur en microstructuur van een lemma zijn zaken die typisch zijn voor een lexicograaf. Verder zullen termen als *monosemie*, *holonymie* en *meronymie* onder lexicografen wellicht gemeengoed zijn, eenvoudige taalkundigen en hun studenten kunnen best zonder. Wel weer uitermate nuttig is – en het oordeel bevestigend dat er nauwelijks een vollediger en beter handboek over de Nederlandse taalkunde denkbaar is, zeker niet voor gebruik *extra muros* – dat auteur Truus Kruyt verwijst naar online woordenboeken, inclusief het nog te verschijnen *Algemeen Nederlands Woordenboek*, ANW.

Als in het vervolg van deze bespreking kritische detailopmerkingen gemaakt worden, moet dit dan ook niet gezien worden als afdingen op de toegezwaaide lof. Integendeel, wat Boonen en Harmes gewrocht hebben is indrukwekkend en verdient navolging voor andere taalgebieden waar Nederlands op academisch niveau onderwezen wordt. Dat er desondanks opbouwende kritiek mogelijk is, zal niemand die beseft welk immens terrein de auteurs bestrijken, verbazen. Vandaar nu een opsomming van wat deze recensent bij zorgvuldige lezing opgevallen is en waarmee bij een ongetwijfeld komende herdruk wellicht rekening gehouden kan worden.

Op pag. 33 worden in het schema van de Indo-Europese taalfamilie Latijn en Romaans op hetzelfde niveau en naast elkaar weergegeven, als zou er geen afstammingsrelatie bestaan tussen de Romaanse talen en het Latijn.

Op pag. 39 suggereert tabel 2.5 “Flexionsvormen” dat er geen genusverschil zou voorkomen.

Op pag. 40 wordt het Zeeuws een vorm van het Vlaams genoemd, terwijl het kaartje op pagina 173, ontleend aan Janssens en Marynissen *Het Nederlands vroeger en nu* (2008), aan het Zeeuws terecht een eigen plaats toekent.

Op pag. 41 wordt verwezen naar Van der Wal (2002), een studie die ontbreekt in de bibliografie, net als Kürschner (2002) op pagina 96. Sprekend over de bibliografie: ik heet Hamans, niet Harmans. Dat de geciteerde werken in kreeftengang en niet in de gebruikelijke chronologische volgorde gegeven worden – zo gaat Bennis (2012) vooraf aan Bennis (2000) is een keuze, maar die valt temeer op als vervolgens blijkt dat de beide gebruikte studies van Van Loey en het geciteerde werk van Multatuli wel in de volgorde van publicatie zijn opgenomen.

Op pag. 42 wordt een voorbeeldfragment van de *Servaeslegende* in het Duits vertaald, terwijl de meteen erop volgende fragmenten uit de *Reynaert* en Maerlants *Der Naturen bloeme* naar het Nederlands zijn vertaald. De paar zinnen Geert Groote die vervolgens een paar alinea’s verder geciteerd worden, krijgen zonder nadere uitleg weer een Duitse vertaling.

Op pag. 44 wordt de term *Verbreitung* met het weinig gangbare Nederlandse “elaboratie” vertaald.

Op pag. 58 wordt in de oefening het woord *school*, dat als voorbeeld van betekenisverandering wordt gegeven, in de zinnen 4 tot en met 12 gecursiveerd, maar in de eerste drie niet.

Op pag. 86 verschijnt ineens de Nederlandse term *ongeleed*, zonder dat die tevoren is geïntroduceerd. Op pag. 99 en 100 gebeurt dit opnieuw zonder dat die ergens goed uitgelegd wordt.

Op pag. 93 wordt als uitspraak van het letterwoord RUG, Rijksuniversiteit Groningen, de uitspraak <rüch> gegeven. Dit lijkt me niet correct, het is <ruch> [rʌχ]. Daarom werd de Katholieke Universiteit Brabant, die zich een tijdlang Katholieke Universiteit Tilburg, dus KUT [kʌt] noemde ook herdoopt in KUB [kʌp].

Op pag. 110 blijkt figuur 5.4 dezelfde te zijn als 5.3, terwijl de tekst duidelijk maakt dat een andere structuur beoogd is.

Op pag. 119 wordt ten onrechte gesuggereerd dat er een verschil bestaat tussen het Nederlands en het Duits. In “oma wordt een koekje gegeven” is oma niet per se subject. Zie “oma worden twee koekjes gegeven” en “aan oma wordt een koekje gegeven,” waaruit blijkt dat oma nog uitstekend indirect object kan zijn.

Op pag. 127 worden diftongen tot de vocalen gerekend en affrikaten onder de consonanten gerangschikt. Dit is wel ‘erg grote stappen snel thuis.’

Op pag. 186 en 187 wordt terecht vermeld dat er sedert 1992 (moet zijn 1998, na de ratificatie van het Handvest voor Regionale en Minderheidstalen door acht ondertekende landen) enige bescherming bestaat voor regionale en minderheidstalen. De uitleg is evenwel uiterst summier. Dat Frankrijk het Westvlaams als regionale taal erkend zou hebben, is wensdenken. Frankrijk heeft het Handvest ondertekend, maar met een beroep op de Grondwet nooit geratificeerd en heeft zodoende ook geen enkele taal voor erkenning voorgedragen.

Hoofdstuk 5 over syntaxis biedt wel een erg vroeg generatief model, overigens gemengd met enige Paardekoperiana. Op pag. 119 komt de “Exkurs” over thematische rollen vervolgens ineens uit de lucht vallen, zonder dat duidelijk is hoe het een en ander aansluit bij het syntactische model. Het valt bovendien op dat Klooster (2001), het meest recente en meest inzicht biedende werk over Nederlandse syntaxis wel in de bibliografie opgenomen is, maar dat er in de tekst niet naar verwezen wordt. Daar wordt slechts Bennis (2000), de ANS en Paardekoopers *Beknopte ABN syntaxis* als bronnen genoemd.

Terecht wordt in hoofdstuk 9, pag. 200, uitgelegd dat het onzin is om over *Sprachverfall/taalverloedering* te spreken. Jammer genoeg wordt er evenwel over de echte dreiging van taaldood ‘language death’ alleen in de samenvatting aan het eind van het hoofdstuk gezegd dat die bestaat. Over creolisering zegt dit hoofdstuk, dat “Sprache in Bewegung” heet, helaas niets.

Op pag. 205 gaat het onder meer over Simon Steven en zijn purisme. Het waarom van diens ideeën – namelijk dat het Nederlands een zo’n oorspronkelijke en inzicht biedende taal was dat Nederlandse termen het begrip meteen zouden verduidelijken (daarom *driehoek* in plaats van *triangel*) – komt helaas niet aan de orde, waardoor Stevin ten onrechte alleen gezien wordt als een taalxenofob.

Deze detailkritiek kan wellicht helpen een herdruk nog waardevoller te maken, want *Niederländische Sprachwissenschaft* is, het zij herhaald, een voortreffelijk en naar volledigheid strevend boek, dat derhalve slechts leidt aan *les défauts de ses qualités*.

Camiel Hamans

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
chamans@wa.amu.edu.pl